

Нема дилеме да након формирања нове владе и нова „социјално одговорна“ влада, као проблем приоритета или приоритет проблема, доживљава наставак борбе за очување Косова и Метохије у саставу Србије. Оно што се, свакако, може запазити јесте позивање на континуитет у борби за Косово и Метохију. Несумњиво је да је један од највећих квалитета, па и највећих домета борбе за очување Косова и Метохије представљао национални консензус свих странака у Србији. И да је такав консензус ипак дао резултате, уколико пренебрегнемо чињеницу да је национални консензус резултат вредан пажње сам по себи. Резултат се огледао у чињеници да је најпре одложено проглашење независности Косова, да је подршка у Савету безбедности онемогућила примену ахтисаријевог плана, па се кренуло алтернативним странпутицама Уједињених нација, које прете да, иначе урушен систем УН, претворе у праву руину, а потом и кроз чињеницу да је свега 45 земаља признало сецесију Косова.

Али, како у свакој борби то бива, временом је потребно да се стратегија промени, сходно околностима на терену, те да се са истом оном искреношћу и посвећеношћу настави борба за прокламовани прворазредни национални и државни циљ. То је била несавладива препрека за део српке политичке елите.

Данас је јасно да је једна од јабука раздора претходне владе била и део акционог плана који је подразумевао покретање судског процеса пред Међународним судом правде (у даљем тексту: МСП), против земаља које су признале сецесију Косова. И, насупрот пријатељским саветима и одредбама међународног права које су готово могле да предвиде исход ове правничке борбе, очигледно је да је један део политичке елите имао „скривену агенду!“. Након формирања нове владе, кренуло се алтернативним путем на могућности које предвиђа Повеља УН, и већ је прокламовано да ће Србија затражити, на септембарском заседању Генералне скупштине, саветодавно мишљење МСП поводом сецесије Косова.

Неминовно је да се приликом сваког подухвата, па и приликом намере да Генерална скупштина УН, затражи саветодавно мишљење МСП, процене све околности, измере све улоге, како се план не би свео на промашај и исказивање немоћи, како предлагача тако и немоћи УН, или још једно спутавање међународног права.

Зато се мора указати на потенцијалне ризике које исти носи са собом, претећи да се претвори у пораз, а победа сведе на јалову дебату о међународном праву и стању система УН, а која у суштини неће представљати ни моралну победу Србије, као јединог очекиваног резултата усвајања предлога Резолуције.

Из тих разлога сматрамо да је неопходно указати на следеће.

Свакако је насушна потреба да се МСП укључи у питање сецесије и признања сецесије Косова. И нема дилеме да систем УН, пружа могућност (члан 96) да Генерална скупштина УН затражи саветодавно мишљење МСП, јер је МСП главни судски орган УН (члан 92. Повеље и члан 1. и члан 65. Статута МСП). У досадашњем трајању генерална

скупштина је 14 пута подносила захтев МСП.

У том смислу, није нереално да Генерална скупштина ОУН заузме став о питању које је од битног значаја за међународни мир и безбедност. То право је признато чланом 10. и чланом 11. став 2. Повеље. Међутим, у светлу последњих дешавања пред Саветом безбедности и степена поштовања међународног права (при чему је Повеља УН, свакако један од најзначајнијих аката), желимо да укажемо на једну бојазан. Бојазан коју представља тумачење, за сада у обећавајућој најави, да наведено право Генералне скупштине није апсолутног карактера, већ је ограниченом чланом 12. Повеље, премда је овлашћење Генералне скупштине да захтева саветодавно мишљење од МСП, чланом 96. став 1. Повеље, доведено у исту равн са идентичним овлашћењем Савета безбедности и има карактер општег овлашћења.

Зато је потребно, опреза ради, иницијативу Србије посматрати кроз призму члана 12. Повеље, која онемогућава Генералну скупштину да чини било какве препоруке, у условима док Савет безбедности „у погледу било којег спора или ситуације извршава задатке додељене му овом повељом“ (1). Искрено посматрање свело би се на закључак да у условима у којима се Савет безбедности бави питањем Косова у оквиру надлежности из члана 24. Повеље, уз неколико безуспешних седница Савета безбедности, јасно је да се активност Савета безбедности не може окарактерисати као «бављење». Наведено указује да постоји велика потреба да се Генерална скупштина активира по овом питању. О наведеном сведочи Резолуција Генералне скупштине УН „Уједињени за мир“ из 1950. године. Наведена резолуција омогућава да Генерална скупштина може заузети став у случајевима кад постоји претња миру – нарушење мира или агресија, у условима када Савет безбедности није могао да постигне једногласну одлуку, да заседа и заузме став тј. препоруке о мерама које треба предузети (2).

Међутим, овај текст и има намеру да укаже на могуће препреке српској иницијативи, које су предвидљиве до мере незаобилазности. У том смислу се може рећи да управо наведене активности Савета безбедности могу да се појаве као проблем.

Наиме, није неочекиван став САД или Велике Британије (3) које се могу позвати управо на чињеницу да проблем Косова и даље представља предмет активног бављења СБ, (о чему сведоче готово месечна разматрања извештаја представника УН), те да је свака активност Генералне скупштине противна одредбама члана 12, без обзира на члан 96. Повеље УН.

Истоветну примедбу уложио је Израел, након усвајања резолуције Генералне скупштине од 08.12.2003. године, којом је захтевано да МСП, да саветодавно мишљење поводом изградње зида (тзв. „безбедоносне ограде“) од стране Израела, имајући у виду начела међународног права, и одговарајуће резолуције Савета безбедности и Генералне скупштине. Наиме, Израел је, као разлог ништавости Резолуције Генералне скупштине, којом је захтевано саветодавно мишљење МСП-а, навео управо чињеницу да Генерална скупштина не може расправљати о питању међународног мира и безбедности, док о истом питању одлучује Савет безбедности у смислу члана 12. повеље, те да МСП нема надлежности да одлучује о питању које је у суштини „политичко“. (4).

У контексту реченог, указује се да кључна улога на један начин припада и генералном секретару УН. Наиме, генерални секретар УН, сходно члану 12. став 2. повеље „са пристанком СБ обавештава Генералну скупштину о свим предметима који се тичу међународног мира и безбедности, а којима се бави Савет безбедности“.

Имајући у виду да је генерални секретар УН, Бан Ки Мун, већ начинио преседан омогућавајући долазак мисије „ЕУЛЕКС“ на Косово, без одобрења и мимо одлуке СБ, јасно је да ће и генерални секретар као известилац о раду СБ, известити да се СБ још увек бави Косовом, те да нема услова да се тим проблемом бави и Генерална скупштина. Наведеном у прилог може се придати и чињеница да су одредбе Повеље УН, у последњој деценији 20. века релативизоване до крајњих граница, тако да низ преседана које су начиниле УН, увелико надмашује напоре ка даљој кодификацији међународног права у оквиру УН.

Можда је требало размотрити могућност да саветодавно мишљење затражи нека специјализована агенција (5) (члан 57, члан 96 став 2. Повеље УН). У том случају би било потребно обезбедити већину у Генералној скупштини, за изгласавање давања овлашћења специјализованој агенцији да покрене поступак и затражи саветодавно мишљење МСП-а. У тренутној ситуацији, наведено решење представља пожељнији пут, будући да омогућава чланицама УН, да активно делују без потребе (и предвидљиве жеље) да улазе у конфликт или буду део поларизације у Генералној скупштини.

Из тих разлога, потребно је указати и сагледати све могућности, што подразумева и разматрање сваког злонамерног тумачења Повеље УН, ма како то апстрактно звучало.

Најпре, мора се указати да се иницијатива покреће у време када више не постоје апсолутне вредности у међународном праву. У време када су институти попут суверенитета, суверене једнакости, територијалног интегритета, сецесије или агресије релативизовани до мере вулгарности.

Посебно се указује да су се кроз југословенску кризу преламали готово сви институти међународног права: од питања контитутитета и сецесије, признавања унутрашњих граница за међународне, економске санкције, оснивање АД ХОЦ трибунала, хуманитарне интервенције, агресија, поступци пред међународним судом, статусна питања чланства у међународним организација, прекорачење овлашћења генералног секретара итд. Те и такве чињенице упозоравају и указују на потребу свеукупног сагледавања како правних норми тако и могућности злоупотребе и кршења међународно правних норми.

Од посебног је значаја и сама чињеница да чланови УН треба да одлуче о покретању поступка за оцену легалности проглашења независности као последицу сецесије дела једне државе, што само по себи поставља вероватно најзначајније питање међународног права, поред питања агресије. Готово да нема земље, чланице УН, која се није сусрела, током своје историје, са питањем сецесије: да ли као начин настанка саме државе или у виду губитка дела територије. Наведено само указује на комплексност питања сецесије које никада није било актуелније, још од времена оснивања УН и процеса

деколонизације.

Ова чињеница мора представљати предмет посебне процене оних који предлажу да се Генерална скупштина УН, путем ангажовања МСП изјасни о сагласности међународном праву питања „проглашења независности привремених институција самопроглашене владе Косова „(6) јер ће се свако изјашњавање о Резолуцији, од стране МСП, свакако претворити у питање о изјашњавању о сецесији као начину настанка држава у међународном праву.

Наведено је од велике важности, будући да је подобније, а и политички коректније (у условима када Србији стоји на располагању тужба МСП, захтев да Генерална скупштина УН затражи саветодавно мишљење МСП је врхунац политичке коректности, али и епигонства) да се од МСП затражи оцена легалности проглашења независности Косова од стране привремених органа Косова. То би помогло да се поједине земље, ипак, одлуче да пруже подршку захтеву Србије. Са друге стране оцено питања признања држава чланица УН, проглашене независности Косова, могло би доћи под удар тзв. *ratione materiae*. Такође, важно је указати да је неопходно омогућити МСП бављење тзв. општим правним питањима, у виду оцено легалности сецесије, него оцену противправног поступања чланица УН.

Неопходно је позабавити се и формалним тј. процедуралним питањима. Након подношења предлога Резолуције (што је већ учињено), неопходно је да се о иницијативи изјасни генерални комитет УН. Тек након усвајања у генералном комитету, предлог одлази на Генералну скупштину УН. То указује да гласању и обезбеђивањ већине у генералној скупштини претходи гласање и у оквиру генералног комитета УН, који ће донети одлуку о стављању предлога Резолуције на дневни ред заседања генералне скупштине УН.

За успех иницијативе Србије потребно је да за иницијативу (у виду резолуције) гласа 96 земаља чланица УН. Неспорна је чињеница да је независност Косова признало 45 земаља. Више је него предвидљиво гласање земаља које су признале сецесију Косова. Свакако, не треба очекивати да ће те земље (међу којима се налазе и највећи поборници независног Косова) пристати да се посипају пепелом и стрепећи очекивати одлуку Међународног суда правде и још једно суочавање са међународним правом.

Посебно је важно питање већинског расположења Генералне скупштине УН. Утисак је да се са превеликом сигурношћу креће у једну акцију која, ипак, не нуди велике наде у успех. У том смислу, ваља подсетити на иницијативе заговорника и промотера независног Косова. Након вишеструких неуспешних покушаја да се план Мартија Ахтисарија спроведе кроз Савет безбедности, било је предлога (углавном од стране представника САД и Велике Британије) да се ахтисаријев план, због блокаде у Савету безбедности, усвоји у Генералној скупштини, позивајући се управо на „корејски преседан“. Наведено је од значаја, јер указује да су државе заговорнице сецесије Косова, ипак, имале сигурност у могућност да у Генералној скупштини УН, спроведу у дело свој план, обезбеђујући потребну већину.

Уз то, не треба пренебрегнути ни чињеницу да је, упоредо са кампањом Србије за обезбеђивање подршке у Генералној скупштини, истовремено, кренула и кампања „друге стране“ у виду напора да што више држава призна проглашену независност Косова, при чему се, земљама које нису признале независност Косова, одбијање за гласање о предлогу да се утврди противправност проглашења независности може јавити као згодна алтернатива и оправдање за даље уздржавање давања признања.

Такође се поставља питање расположења значајног броја земаља, чланица Генералне скупштине, а које су до сада показале релативну незаинтересованост за косовско питање, што је и омогућило да косовска независности остане на нивоу „независности малих размера“.

Слободни смо да укажемо на чланице УН, од којих се не може очекивати подршка српској иницијативи у Генералној скупштини. У првој групи су државе које још увек нису признале независно Косово, премда су најавиле скоро признање. У ту групу држава свакако спадају Бангладеш, Бахреин, Брунеј, Џибути, Малезија, Пакистан, Катар, Саудијска Арабија, Уједињени арапски Емирати, Јемен, Јордан. Реч је о земљама које, не само да су најавиле скоро признање (Катар, Саудијска Арабије), већ увелико лобирају за признање независног Косова (Бангладеш).

Другу групу земаља би чиниле државе које из различитих разлога, почев од нескривених трансатлантских оријентација, до унутар политичких разлога, неће подржати иницијативу Србије. То би могле бити Андора, Јерменија, Босна и Херцеговина, Грузија, Ирак, Израел, Кувајт, Малта, Црна Гора, Нови Зеланд, Панама, Португалија, Македонија, Украјина и Јужна Кореја.

Овој групи се могу придодати и државе које живе под непосредном доминацијом САД, Велике Британије или Француске, чији је једини атрибут суверености и доказ државног постојања управо чињеница ефективног чланства у УН. То су: Антигва и Барбуда, Бахами, Барбадос, Бутан, Кејп Верде, Комори, Обала Слоноваче, Доминикана, Доминиканска република, Фиџи, Гренада, Хаити, Јамајка, Хондурас, Кирибати, Малави, Малдиви, Маршалска острва, Мауританија, Маурицијус, Микронезија, Палау, Сент Лусија, Сент Винсент и Гренадин, Самоа, Сао Томе и Принсипе, Соломонска острва, Суринам, Источни Тимор, Того, Тонга, Тринидад и Тобаго, Тувалу или Вануиту.

Поједине државе, чланице УН, још увек нису обелоданиле свој став или су се изјасниле да ће пратити развој догађаја или чекати одлуку Савета безбедности. Са таквим ставом наступиле су Мозамбик, Никарагва, Парагвај, Сингапур, Тајланд, Уганда и Замбија. Наведено указује да је и подршка ових земаља (које очекују одлуку УН) крајње неизвесна.

О иницијативи се може и мора расправљати и са аспекта ефективитета. Сматрамо да је непотребно указивати на ефекат општег правног мишљења и обавезујућег карактера евентуалне пресуде МСП-а. Међутим, иако се често наводи да саветодавно мишљење нема обавезујући карактер, оваквој оцени се не може дати апсолутни карактер.

Саветодавно мишљење Међународног суда правде, ипак са собом носи извесну снагу. Обавезујући карактер саветодавног мишљења може се одредити у негативном смислу, тј. у виду става да се државе и организације не могу понашати супротно мишљењу, затим да постоји неспорна пракса поштовања саветодавних мишљења Међународног суда правде, као и услед чињенице да се бављење Међународног суда правде проглашењем независности Косова, ипак, заснива на тумачењу међународно правних норми у виду Повеље УН, Завршног акта из Хелсинксија, Резолуције 1244, што несумњиво представљају норме ерга омнес природе. Уз наведено, треба указати и на неколико случајева, у којима је саветодавно мишљење МСП-а произвело директне последице и обавезе на чињење како УН, тако и појединих држава (саветодавно мишљење МСП-а у случају изградње безбедносног појаса који одваја Западну обалу од Израела од 09.07.2004. године, мишљење МСП-а у спору САД-ПЛО од 26.04.1988. године, мишљење МСП-а од 29.04.1999. године).

Све наведено указује да успех српске иницијативе (који свакако прижељкујемо) није изванредан. Штавише, у тренутном стању у међународним односима, у условима зачетка новог облика биполаризма (који се свакако рефлектује и на рад УН), закључак је да, услед неспремности да се слика новог биополарног света искаже на тако отворен начин, српска иницијатива има мало шанси за успех.

На крају, важно је рећи да намера аутора није била ширење дефетизма, већ искрена намера да се укаже на чињенице које могу представљати значајну препреку иницијативи Србије. У прилог наставку борбе за очување Косова и Метохије, изнова се указује на могућност и насушну потребу (а можда и последњу прилику), да се борба за очување државе настави на терену међународног права и у оквирима УН, али путем подношења тужбе МСП против земаља које су признале независност Косова.

Све остало, па и последња акција Србије пред Генералном скупштином УН, претвориће се у пораз, и основ за нове поуке, за време када ће за све, па и за неку корист од поука бити касно.

Фусноте:

1. Члан 12. став 1. Повеље УН
2. Наведеном резолуцијом омогућено је војно учешће САД у Корејском рату
3. Такви предлози већ се могу чути од представника бројних института, фондација и невладиних организација
4. МСП је одбио овакве приговоре Израела, указујући да захтев Генералне скупштине не представља препоруку, већ захтев за саветодавним мишљењем, и са истим аргументом који је био мотив за доношење Резолуције „Уједињени за мир“ из 1950. године, тј. блокадом Савета безбедности.
5. Захтеве МСП-у, су својевремено поднели и Економски и социјални савет УН, извршни

Умишљај изгубљене битке

Пише: Горан В. Ђорђевић
четвртак, 21 август 2008 11:54

одбор УНЕСК-а, Светска здравствена организација, Међународна поморска организација.

6. Формулација предлога Резолуције која је поднета од стране Министра иностраних послова Србије